

AKP'nin Enerji Alanında Söyledikleri ve Yaptıkları...

YENİ PLANLARDA ESKİ HEDEFLER

Nilgün Ercan
Kimya Mühendisi

Başbakan Davutoğlu tarafından 6 Kasım 2014 tarihinde, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ile bağlantılı olarak açıklanan "Güçlü ve Dengeli Büyüme için Yapısal Dönüşüm" başlıklı paketin içinde "Yerli Kaynaklara Dayalı Enerji Üretim Programı Eylem Planı" da yer aldı.

Eylem Planı'nın amacı ve kapsamında, 2012 ve 2013 yıllarında dış ticaret açığının sırasıyla yüzde 62 ve yüzde 49'unun net enerji ithalatından kaynaklandığı; büyüyen enerji talebinin karşılanabilmesi için petrol, doğalgaz ve taşkömürü ithalatının sürekli arttığı; bu durumun enerjide yüksek oranlı dışa bağımlılığın sürmesine yol açtığı ve cari işlemler dengesi ile enerji arz güvenliği üzerinde baskı oluşturduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, ekonomik büyümenin yüksek oranda ve istikrarlı olabilmesi için bütün yerli kaynakların, özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarının hem birincil enerji arzı hem de elektrik üretimi amacıyla değerlendirilmesinin, bu programla enerjide dışa bağımlılığın azaltılmasının amaçlandığı dile getirilmektedir.

Program hedefi olarak ortaya konan rakamsal hedefler ise şöyledir:

- 2012 yılı sonunda birincil enerji üretiminde yüzde 27 olan yerli kaynak payının, 2018 sonunda yüzde 35'e yükseltilmesi.
- 2013 yılında 32 milyar kilovat saat (kWh) olarak gerçekleşen yerli kömür kaynaklı elektrik enerjisi üretiminin 2018 yılında 57 milyar kWh'e çıkarılması.
- Plan döneminde 10 bin megavattlık (MW) ilave hidrolik kapasitenin devreye alınması.

AKP Döneminde İthalata Bağımlılık Arttı

Enerji açısından yüksek oranda dışa bağımlı ülkemizde Yerli Kaynaklara Dayalı Enerji Üretim Programı Eylem Planı ilk bakışta olumlu bir teşebbüs gibi görülmekle birlikte bazı soru ve yorumları da beraberinde getirmektedir. Enerjide ithalata bağımlılığın yeni bir sorun olmadığı bilinmektedir. Nitekim AKP iktidarı döneminde de bu hususa birçok belgede dikkat çekilerek yerli kaynaklara dayalı üretimin arttırılacağı yönünde beyanlarda bulunulmuştur.

Bunlardan biri Yüksek Planlama Kurulu tarafından 18 Mayıs 2009 tarihinde kabul edilen Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi'dir. Strateji Belgesi'nde, bilinen linyit ve taş kömürü kaynaklarının 2023 yılına kadar elektrik üretimi amacıyla değerlendirileceği belirtilmektedir. Aynı Belge'de, "Yerli

ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı için alınacak tedbirler sonucunda, elektrik üretiminde doğalgazın payının yüzde 30'un altına düşürülmesi hedeflenecektir" ifadesi de bulunmaktadır. Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ) Yük Tevzi verilerine göre 2009 yılında doğalgazın üretimdeki payı yüzde 49.3 olup, 2013 yılı sonunda bu oran yüzde 43-44'lerde seyretmektedir. Doğalgazın payında düşme var gibi görünse de EPDK'dan alınan üretim lisanslarında da doğalgaz santralleri başı çekmektedir. Kaldı ki esas amaç yerli ve yenilenebilir kaynaklara dayalı üretimi arttırmak olarak ifade edilmişken, AKP Dönemi'nde ithal kömür santralleri hızla artmıştır. İthal kömüre dayalı kurulu güç 2003 yılında hiç yokken, 2013 yılı sonunda 2 bin 542 MW'a yükselmiş, ithal kömür santrallerinden elde edilen elektrik üretimi 2013 yılsonu itibariyle toplam elektrik üretiminin yüzde 12'sine ulaşarak linyit ve taş kömürüne dayalı üretimin payı olan yüzde 14'e yaklaşmıştır. Siyasal iktidar 12 Haziran 2011 seçimlerine yönelik olarak hazırladığı Seçim Beyanname-si'nde de yerli kaynaklardan azami yararlanacağı vaatlerinde bulunmuştur. Ancak bu yöndeki tüm politika bildirimlerine karşılık AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında genel enerji arzı içinde yerli üretimin payı yaklaşık yüzde 31 iken (Dünya Enerji Konseyi, Genel Enerji Planlaması ve Arz Güvenilirliği Komisyonu Raporu, Aralık 2004), 2013 yılı Genel Enerji Dengesi Tablosu'na göre yüzde 26.5'e düşmüştür.

Türkiye'nin en büyük linyit havzasında kurulu olan, yüksek kapasiteli Afşin-Elbistan A (4x340 MW) ve Afşin-Elbistan B (4x360 MW) santrallerinin durumu ise ayrıca üzerinde durmaya değer bir konudur. Yerli kaynaklara dayalı elektrik üretimini arttıracaklarını iddia eden

AKP döneminde Afşin A Santral'i'nin rehabilitasyonu bir türlü başarısız olduğu gibi, B Santral'i'ne kömür sağlayan madende 2011 yılında ölümlerle sonuçlanan büyük toprak kayması olmuştur.

Nitekim TEİAŞ tarafından hazırlanan Üretim Kapasite Projesi'nde (2013-2017) da söz konusu santrallerde yaşanan sorun şöyle aktarılmaktadır:

"Afşin Elbistan B Santral'i'nin Çöllolar kömür sahasında yaşanan büyük çaplı heyelan nedeniyle Elbistan A ve Elbistan B santrallerinde kömür temininde sıkıntılar yaşanmakta olup, EÜAŞ tarafından üretim değerleri kömür teminindeki sıkıntılar dikkate alınarak belirlenmiştir."

Sırası gelmişken, yetkililere Çöllolar Açık Maden İşletmesi'nde 2011 yılında arka arkaya meydana gelen ve 11 çalışanın milyonlarca ton toprak yığını altında kaldığı heyelanın sorumlula-

Yaşananlar ve AKP'nin enerji arzında yerli kaynakların payının arttırılacağına ilişkin geçmişteki beyanlarının doğrulanmak bir yana tam tersinin gerçekleştiği dikkate alındığında, söylem düzeyindeki hedeflerin bir şey ifade etmediği rahatlıkla anlaşılmaktadır. Hedeflerin neden tutturulmadığı üzerinde hiç durulmamakta, her defasında sanki ilk kez gündeme geliyormuşçasına aynı veya benzer söylemler tekrarlanmaktadır.

rının ortaya çıkarılıp çıkarılmadığını da sormak gerekmektedir. Bu olayla ilgili olarak Jeoloji Mühendisleri Odası'nın (JMO) hazırladığı raporda, şev açıları, basamak genişlikleri ve yükseklikleri, kömür tabakaları arasındaki kil bantları, yeraltı suyunun drenajı gibi açık maden işletmeciliği açısından önemli olan teknik hususlara dikkat çekilerek, bu konularda gerekenin yapıp yapılmadığının ve yaptığı fazla üretime karşılık madenin işletmecisi olan özel şirkete prim verilip verilmediğinin aydınlatılması yetkililerden talep edilmiştir. Yaşananlar ve AKP'nin enerji arzında yerli kaynakların payının arttırılacağına ilişkin geçmişteki beyanlarının doğrulanmak bir yana tam tersinin gerçekleştiği dikkate alındığında, söylem düzeyindeki hedeflerin bir şey ifade etmediği rahatlıkla anlaşılmaktadır. Siyasal iktidarların önceki hedeflerinin gerçekleşmesine ilişkin ölçme-değerlendirme mekanizmaları işlememekte, hedeflerin neden tutturulmadığı üzerinde hiç durulmamakta, her defasında sanki ilk kez gündeme geliyormuşçasına aynı veya benzer söylemler tekrarlanmaktadır. Bu durumda hedef diye ortaya konan hususlar, en iyimser değerlendirmeye, ucu açık niyet bildirimlerinden öteye gitmemektedir.

Nitekim ETKB 2015-2019 Stratejik Planı ile ilgili bölümde de üzerinde durulacağı üzere, bir önceki Stratejik Plan'da yer alan hedeflerin çoğuna yeniden bu Plan'da da yer verildiği doğrudan Stratejik Plan'ın sunuş bölümünde ifade edilmektedir.

Yerli Kaynakların Üretimi Nasıl Arttırılacak?

Konunun diğer çok önemli bir boyutu da bu hamlelerin nasıl ve hangi kurumsal yapı ve kadrolarla gerçekleştirileceğidir. AKP iktidarının çilgen projelerinin ve "yatırım" hamlelerinin çevreyi-ekolojik dengeyi altüst etmek; ormanları, su havzalarını, tarımsal alanları, zeytinlikleri yok etmek anlamına geldiği, doğrudan camı yananlar ve yaşam ortamı yok edilenlerin yanı sıra artık herkesçe bilinmektedir. Yukarıda söz edildiği gibi Afşin Elbistan'da, daha yakın tarihlerde Soma ve Ermenek'te çok sayıda insanımızın yaşamını kaybetmesine neden olan faciaların gösterdiği üzere, enerji üretiminin bir bölümü olan kömür ocaklarında aşırı ve plansız üretimin ve teknik gerekliliklere uymamanın sonucunda meydana gelen facialar bu hamlelerin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. AKP'nin özel sektör eliyle yürüttüğü yatırım hamlelerinin, kaybedilen yaşamlar başta olmak üzere ülke insanlarına her türden maliyeti yüksek olmaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın her faciadan sonra, başında baret, arama-kurtarma ekibinin sözcüsü gibi televizyon ekranlarında boy göstermesi en azından kamuoyunun önemli bir bölümü için hiç ikna edici değildir.

Kurumsal Yapı ve Kadrolar Yeterli mi?

Diğer yandan kamu yönetiminde kayırmacı bir anlayış hakim olduğundan kurumlarda görevlendirmelerin liyakata değil, siyasal iktidara yandaş olup olmamaya göre yapıldığı kamuoyu tarafından bilinmektedir. Neoliberal politikaların açtığı yollarda kendisi için çok verimli alanlar bulan siyasal iktidar, kamu kurumlarının içinin boşaltılması ve işlevsizleştirilmesi sürecinin çok önemli bir taşıyıcısı olmuştur. Tüm yatırımların özel sektör eliyle yürütülmesinin başat politika haline geldiği bu süreçte, "Nasıl olsa her şeyi özel şirket yapacak" mantığıyla kamu kurumlarında işinin ehli olmayan kadroları yetkili ve sorumlu görevlere getirmekte bir sakınca görülmemektedir.

Ancak bu baştan savma görüşün aksine, yerine getirilmesi gereken bu hizmetlerde kamu adına "işin sahibi" olan yetkili ve sorumluların neyi, nasıl yaptıracağını, nasıl denetleyeceğini bilecek ehliyetinde olmaması;

- Karşı karşıya kaldığımız faciaların meydana gelmesini,
- Yapılması gereken yatırımların altından kalkılmaması ve/veya yanlış yatırımlar sonucunda kamu kaynaklarının israf edilmesini,
- Çevresel, kültürel değerlerimizin talan edilmesini kolaylaştırıcı bir faktördür.

Bu açıdan, yerli kaynaklara dayalı enerji üretiminin arttırılması amacıyla açıklanan eylem planı ile ilgili olarak "nasıl ve hangi kurum ve kadrolarla" sorusu son derece geçerli bir sorudur.

Ar-Ge'de Tuhaf Takvim

Kuşkusuz ki, enerji alanında önemsenmesi gereken bir konu da teknoloji geliştirme kapasitesinin geliştirilmesidir. Eylem Planı'nda bu konu da unutulmamış, örneğin 4 sayılı politika bildiriminde yerli kömürlere dayalı temiz teknolojilerin geliştirilmesi için araştırma-geliştirme (Ar-Ge) çalışmalarına ağırlık verileceği belirtilmiştir. Bu başlık altında sıralanan kapsamlı eylem alanları için verilen başlangıç ve bitiş tarihleri, Kasım 2014-Aralık 2015 olup, bir yıllık bu sürede nelerin gerçekleştirileceği açıklanmaya muhtaçtır.

Enerji alanındaki Ar-Ge faaliyetleri üretim ve teknoloji üretme kapasitesi gelişkin olan ve bu alanlarda tarihsel birikime sahip ülkelerde bile uzun süre ve yüksek maliyet gerektirmektedir. Örneğin kömür gazlaştırma konusunu ele alalım: Kömür gazlaştırma tek başına yeni bir teknoloji olmayıp; ticari ölçekte uygulama geçmiş 1800'lü yıllara dayanmaktadır. Yeni olan, 1970'lerdeki petrol krizinin yarattığı baskıyla kömür alanındaki çalışmalara yeniden ağırlık verilmesi ve bu doğrultuda kömürün gazlaştırılarak elektrik üretiminde kullanılmasıdır. IGCC (Entegre Gazlaştırma Kombine Çevrim) teknolojisi hem gaz hem de buhar türbininin kullanılmasıyla elektrik üretim veriminin artmasına olanak sağlamaktadır. Bu teknoloji üzerinde önemli işletme deneyimleri elde edilmekle birlikte, hala komplice ve geliştirilmesi gereken, maliyetli bir teknoloji olarak kabul edilmekte, tahmin edileceği üzere dünyada kömür alanındaki Ar-Ge çalışmaları petrol-doğalgaz fiyatlarının durumundan etkilenmektedir. Sadece kısa bir bilgi olarak, Massachusetts Institute of Technology (MIT)/ABD tarafından "Kömürün Geleceği" konusunda 2007 yılında yapılan çalışmada, IGCC teknolojisi ile ilgili olarak, gazın temizlenmesi, gaz türbini, prosesin entegrasyonu vb. konularda yapılacak araştırma faaliyetlerini desteklemek üzere yılda 100-125 milyon dolarlık bir bütçe öngörüldüğünü eklemek gerek. Kaldı ki, ABD'nin bu alandaki teknolojik birikimi ile işletme deneyimi ve bu konuda düşük kalorili kömürler ve linyitler ile ilgili daha az veri olduğu da dikkate alınmalıdır.

Ülkemizin Ar-Ge alanındaki geçmiş deneyimlerinin yetersizliği de göz önünde bulundurulursa, eğitim sürecinden başlayarak toplumsal kurumlar arası bir organizasyon ve gelişkinlik isteyen Ar-Ge konusundaki hedefler için verilen takvim ciddiyetten uzaktır. Nitekim bir ay sonra açıklanan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda enerji alanındaki Kritik Teknoloji Planı'nın hazırlanması için verilen süre bile 2016 yılı sonunu bulmaktadır. Bu durumda bir ay arayla kamuoyuyla paylaşılan iki belge arasında bile tutarsızlık var demek herhalde yanlış olmayacaktır.

Stratejik Plan ile Kalkınma Plancılığından Kopuş

Yerli Kaynaklara Dayalı Enerji Üretim Programı Eylem Planı'nın kamuoyuyla paylaşılmasından yaklaşık bir ay sonra, 3 Aralık 2014'de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nın tanıtım toplantısı Bakan'ın katılımıyla yapıldı. Bilindiği üzere, stratejik planlamanın şirket temelli bir yönetim aracı olduğu, stratejik plancılık anlayışının neoliberal politikalar uzantısında, ulusal kaynakları ve ekonomiyi bir bütün olarak ele alan ve kendi içinde tutarlılığı olan bir politikalar dizgesi oluşturmayı amaçlayan kalkınma plancılığından bir kopuş olduğu yönündeki görüşler yaygındır. Bu durum piyasa temelli politikaların parçacı yaklaşımına uygun düşmektedir. ETKB 2015-2019 Stratejik Planı, her ne kadar ilk elde kurumsal bir yönetim aracını çağırırsa da, sunumu, içeriği ve kapsamı nedeniyle mevcut siyasal iktidarın enerji alanına yönelik yol haritasını gösteren bir belge olarak kabul edilmelidir.

ETKB 2015-2019 Stratejik Planı'nın sunuşunda, genel stratejik plan formatına uygun şekilde, iç ve dış paydaşların belirlenerek katılımcı bir anlayışla oluşturulduğu, küresel trendleri, güncel konjonktürü ve gelecek beklentilerini dikkate alan, makro politika ve stratejileri ortaya koyan ve üst politika belgeleri ile uyumlu olarak hazırlanan bir belge olduğu belirtilmektedir.

Çalışmalar neticesinde Stratejik Plan'da; Enerji Arz Güvenliği, Enerji Verimliliği ve Enerji Tasarrufu, İyi Yönetişim ve Paydaş Etkileşimi, Bölgesel ve Uluslararası Etkinlik, Teknoloji, Ar-Ge ve İnovasyon, Yatırım Ortamının İyileştirilmesi, Hammadde Tedarik Güvenliği, Verimli ve Etkin Hammadde Kullanımı olmak üzere sekiz adet tema sıralanmış, bunların altında 16 adet amaç ve 62 adet hedef yer almıştır. Bakanlığın beyanına göre, bu 8 temanın yanı sıra ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik ise diğer tüm temalara çerçeve bir tema olarak tasarlanmıştır.

“Yeni Türkiye” Mesajlı Plan

AKP tarafından sloganlaştırılan “Yeni Türkiye” motifi Planı oluşturan 8 tema için sürekli tekrarlanmaktadır. Bu açıdan ETKB Stratejik Planı'nın AKP'nin 2015 seçimlerine yönelik propaganda çalışmasının bir bölümünü oluşturacağı izlenimi uyandırmaktadır. Kamuoyunu etkileme girişimi o kadar zorlanmıştır ki; örneğin enerji arz güvenliğinin söz edildiği ilk temanın sunumunda; enerji üretimi, ithalatı, iletimi, depolama ve dağıtımıyla ilişkilendirilmekle birlikte, “Yeni Türkiye’de Güven Var” başlığı öne çıkarılmıştır.

Peki, slogan “Yeni Türkiye”, ama Stratejik Plan'ın içinde yer alan hedefler ve vaatler yeni midir? Buna belgeyi hazırlayanlar 2010-2014 Stratejik Planı uygulama sonuçlarından hareketle şöyle cevap vermekte:

“Bakanlığımız 2010-2014 Stratejik Planı'nda, 5 stratejik tema altında 11 stratejik amaç ve 32 stratejik hedef belirlenmiş ve bu hedeflere ilişkin performans göstergeleri oluşturularak altı aylık periyotlarla izleme ve değerlendirme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

Proaktif bir izleme için uygulama sürecinde kaydedilen aşamaların raporlanması ve stratejik hedeflerden olası sapmaların değerlendirilerek gerekli tedbirlerin zamanında alınması önem arz etmektedir. Bu kapsamda 2010-2014 Stratejik Planı'nda yer alan göstergelere ilişkin veriler Bakanlık birimlerinden alınarak her bir hedefe ilişkin kaydedilen gelişmeler değerlendirilmiştir.

Plan dönemine ilişkin yapılan performans değerlendirmesi neticesinde başarılı, kısmi başarılı ve başarısız olarak değerlendirdiğimiz hedefler ortaya çıkmıştır...

...Bu nedenle başarısız ya da kısmi başarılı olarak değerlendirilen ve Bakanlığımız öncelikli politika ve stratejileri arasında yer alan hedeflerin çoğu bu planda kendine yeniden yer bulmuştur.”

Dolambaçlı ifadeleri bir kenara bırakacak olursak, kendi aktardıklarına göre 6 aylık aralıklarla yaptıkları izleme ve değerlendirme faaliyetlerine rağmen, 2010-2014 yılları için ortaya koydukları hedeflerin çoğuna bu Plan'da da yer vermek zorunda kaldıklarını anlıyoruz. “Neden?” diye yeniden metne dönersek, bir önceki Stratejik Plan'ın gerçekleşmeme durumuna ilişkin açıklamayla karşılaşıyoruz:

“...mevzuat kaynaklı sorunlar, izin süreçlerinde yaşanan gecikmeler, altyapı eksiklikleri, yetki kısıtlamaları ve çakışmaları, yeniden yapılanma ihtiyacı duyulan bazı piyasalarda bu sürecin yavaş ilerlemesi gibi nedenlerden...”

Sanki 12 yıldan beri süren bir siyasal iktidar ve yönetim söz konusu değil. Bu iktidar ki, partisi TBMM'de çoğunlukta olduğu halde, Parlamento'dan kaçırıcısına 2011 yılında Meclis'in tatilde olduğu dönemde 35 adet kanun hükmünde kararname ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kamu yönetimini neredeyse baştan aşağı değiştirmiştir. “Kamu hizmetlerinin bakanlıklar arasındaki dağılımını yeniden belirlemiş”, bakanlık ve kurum kapatmış, yeni yetkilerle bakanlıklar kurmuş, torba hatta çuval yasalarla istediğini Meclis'ten geçirmiştir; ama gelin görün ki, “mevzuat kaynaklı sorunlar, yetki kısıtlamaları vb.” nedenler bir önceki Stratejik Plan'ın uygulanamaması için gerekçe diye sunulmakta...

Bakan'ın Sunuş Yazısı Kötü Bir Şaka Gibi

Stratejik Plan'da yer alan "Sunuş" yazısında Bakan, "Bu bağlamda rekabetçi, şeffaf, tüketicinin korunduğu, çevresel sürdürülebilirliği de dikkate alan bir enerji sektörü önceliğimiz olmuştur ve olmaya da devam edecektir" diyor.

Sayın Bakan'ın tüketicinin korunması ve çevresel sürdürülebilirlik ile ilgili ifadeleri adeta kötü bir şaka gibi:

-Sanki, Karadeniz'de insanların yaşam alanlarını yok edeceğine, can suyu bırakmamacasına plansız, doğru dürüst etüdü yapılmamış HES'ler bu dönemde hız kazanmadı; yaşam alanını savunmak isteyenler karşı çıkanlar zorla, baskıyla sindirilmek istenmedi.

-Sanki, Amasra'da ağaçlar, Soma-Yırca'da zeytinlikler termik santral için kesilmiyor; enerji yatırımlarına karşı yaşam alanlarını korumak isteyenlere karşı zor kullanılmıyor.

- Sayın Bakan enerji politikaları çerçevesinde bugüne kadar tüketicinin korunduğunu, bundan sonra da korunacağını söylüyor. Tüketici haklarını sadece enerji fiyatlarıyla açıklamak tabii ki doğru değil. Ama Kimya Mühendisleri Platformu İnternet Sitesi'nde yayımlanan ilgili yazılarda da vurgulandığı gibi, dünyada petrol fiyatları yüzde 40-50'lere varan düşüş gösterirken ülkemizde tüketicinin ödediği akaryakıt fiyatlarında yeterli indirim olmamasını nasıl göz ardı edelim?

Çerçeve tema olduğu iddia edilen "çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik" gibi pek de açık olmayan ifade dışında, tüm Belge'de enerjinin tüketiciye ödeyebileceği uygun fiyatlarda arz edilmesi ve tüketicilerin haklarına ilişkin tek bir ifade bulunmaması da dikkat çekicidir.

Plan'da "iyileştirilmiş yatırım süreçleri" hedefi altında belirlenen strateji maddelerinden biri de şu:

"Enerji ve maden yatırımlarına ilişkin izin ve onay süreçlerinin kısaltılması (iş tanımlarının yapılması, süreçlerin yeniden değerlendirilmesi, mevzuat değişikliklerinin yapılması), gereksiz aşamaların ve doküman gereksinimlerinin tespit edilip iyileştirilmesi sağlanacaktır."

Çerçeve ilke olduğu iddia edilen "çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik" gibi pek de açık olmayan ifade dışında, tüm Belge'de enerjinin tüketiciye ödeyebileceği uygun fiyatlarda arz edilmesi ve tüketicilerin haklarına ilişkin tek bir ifade bulunmaması da dikkat çekicidir.

AKP iktidarından gördüğümüz kadarıyla, bu tür maddeler genel olarak bu yatırımların ÇED'den muaf tutulması, ÇED vb. süreçlerin sulandırılması için sürekli girişimlerde bulunulması anlamına geliyor. AKP'nin bugüne kadar yaptıkları bundan sonra yapacaklarının göstergesi ise hiç kuşku duymadan söyleyebiliriz ki, "çevreyi koruma, tüketicinin korunması" vb. hususlar sözde kalacak, yatırımları kolaylaştırmak adına bu ve benzeri ifadelerle yeni yağmaların yolu açılacaktır.

Plan'da sera gazı emisyonlarına ilişkin hiçbir değinme yoktur. Bu yıl Paris'te yapılacak Konferans'ta iklim değişikliğine karşı yeni bir uluslararası sözleşme üzerinde uzlaşmaya varılması beklenmektedir. Türkiye bugüne kadar emisyonlarına sınırlama getirmek konusunda herhangi bir taahhüt içine girmemiştir. Ancak yüksek sera gazı emisyon artışları nedeniyle Ek 1 ülkeleri arasında ilk sırayı almaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sera gazı emisyonlarında enerji sektörünün payı büyük olup, bu oran Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2012 yılında yüzde 70.2 olmuştur.

Diğer bir husus su meselesidir. Su kaynaklarımızın durumu sadece hidrolik kaynaklarımızdan elde edilecek üretimin değişkenliği açısından önemli değildir. Bilindiği üzere "santrallerin su ihtiyacı" da üretimi, dolayısıyla arzı kısıtlayan bir etken olabilecektir. İklim değişikliği nedeniyle su rejimlerinde yaşanabilecek değişiklikler, su kıtlığı, su kullanımını konusundaki anlaşmazlıklar vb. konular potansiyel olarak arz güvenliğini etkileyecek meseleler olabilecektir. Bu hususlara Stratejik Plan'da hiç değinilmemesi, potansiyel kısıtlar olarak yer verilmemesi eksikliklerdir.

Buna karşılık, yurtdışında enerji ve tabii kaynaklar ataşeliklerinin kurulması ile TEİAŞ bünyesindeki piyasa sistemlerinin Enerji Piyasası İşletme AŞ'ye (EPIAŞ) aktarılması ve burada petrol ve karbon piyasalarının kurulmasına yönelik hazırlıkların tamamlanması, bölgesel tarife mekanizması hazırlık çalışmalarının tamamlanması gibi piyasa düzenlemelerinin daha ileri aşamaya taşınması yönündeki hedefler, gerek AKP iktidarının siyasal tercihleri gerekse sermaye gruplarının talebi ile uyumlu olarak daha kolay yaşama geçme olanağı ve ortamı bulacaktır.

Sonuç Yerine

Yerli Kaynaklara Dayalı Enerji Üretim Programı Eylem Planı ve ETKB 2015-2019 Stratejik Planı üzerinde yapılacak kritikler bunlarla sınırlı değildir. AKP'nin iktidar süreci şimdiye kadar bilimsel-teknik gereklilikleri göz ardı eden yatırımlar ve uygulamaları, "çılgın projeler", teknik zorunluluklara uyulmaması sonucunda insanlarımızın yaşamını kaybetmesine neden olan facialar, doğal ve kültürel varlıklarımızın yok edilmesiyle yürüyen bir süreçtir. Yazılı beyanlarda ve söylemde ne denirse densin, bugüne kadar olduğu gibi bugünden sonra da enerjinin sosyal ve çevresel yönlerini tamamen göz ardı eden, enerji alanında sermaye gruplarının ve diğer benzer piyasa aktörlerinin taleplerine cevap veren, piyasacı anlayış üzerinde yapılandırılmış, idari mekanizmayı bu bakış açısı doğrultusunda tahkim etmeyi amaçlayan, kayırılan çevrelere ve destekçilere yeni nema alanlarının açıldığı bir dizi uygulama ile karşı karşıya kalacağımız bellidir. Gerçekten ülkemizin ve yurttaşlarımızın bugünü ve geleceği açısından olumlu sayılabilecek beyanların ise ne kadar ve nasıl gerçekleştirileceği, söz edilen "hamlelerin" bizlere ne olarak geri döneceği ve neye mal olacağı hepimizce izlenmelidir. ■